

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА
доктора педагогічних наук, професора
Горошкіної Олени Миколаївни

про дисертацію Московчук Наталі Миколаївни «Українськомовна підготовка майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей», подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова)

Дисертаційна робота Московчук Н. М. є завершеним науковим дослідженням актуальної проблеми сучасної лінгводидактики – методики українськомовної підготовки майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей. Дисертація ґрунтується на основних положеннях чинних законодавчих і нормативних документів, концепцій, навчальних програм тощо.

Актуальність теми дослідження є беззаперечною, адже пов'язана передовсім із розробленням нової стратегії навчання української мови іноземних студентів, кількість яких щорічно зростає. Зазначимо, що дисертантка, обґрунтовуючи актуальність власного наукового пошуку, одним із пріоритетних завдань українськомовної підготовки іноземних студентів визначає не лише науково-методичне обґрунтування її, а й необхідність розроблення контенту навчання іноземних студентів української мови як засобу спілкування в освітньо-науковій та освітньо-професійній галузях діяльності відповідно до вимог сьогодення та програмно-методичного супроводу процесу професійно зорієнтованого навчання української мови майбутніх іноземних бакалаврів технічних вишів.

Композиційний аспект дисертації та змістове її наповнення науково доцільне і концептуально виправдане. Дисертація має чітку вмотивовану структуру: вступ, два розділи, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел. Роботу доповнено змістовними додатками, що різнобічно відбивають перебіг проведеного педагогічного експерименту.

Задля ознайомлення зі змістом та результатами наукового дослідження на початку дисертації подано анотації українською та англійською мовами, у яких дисертантка стисло представила основні результати дослідження із зазначенням наукової новизни.

Вступ дисертації Н. М. Московчук містить усі необхідні компоненти: обґрунтовано актуальність обраної теми дослідження, виявлено ступінь наукового розроблення досліджуваної проблеми у вітчизняній лінгводидактиці, указано на зв'язок її з науково-дослідною темою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет

імені К. Д. Ушинського», визначено об'єкт наукового дослідження, конкретизовано його в предметі, сформульовано мету й чотири завдання дослідження, обґрунтовано методологічну основу дослідження, наведено використані методи дослідження, зазначено заклади вищої освіти, на базі яких було впроваджено результати наукового дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних наукових результатів тощо.

Глибини, чіткості й логічної виразності рецензованої праці додає посправжньому науковий підхід дисертантки до формування поняттєвого апарату дослідження.

Вивчення рукопису тексту дисертації, автореферату, оприлюднених статей і тез доповідей Н.М. Московчук переконує, що авторський підхід до обраної теми можна схарактеризувати як інтердисциплінарний і багатоаспектний. На нашу думку, теоретичні засади дослідження є переконливими. Ключові положення дисертації ґрунтуються на законодавчих і нормативних документах про вищу та мовну освіту, психолінгвістичних, лінгвістичних, психолого-педагогічних, лінгводидактичних дослідженнях.

У першому розділі Наталя Миколаївна на підставі системного аналізу виокремила базисні поняття досліджуваної проблеми й уточнила їхні змістові характеристики. Характерною позитивною ознакою в цьому аспекті є запропоноване дисертанткою визначення понять «професійно-мовленнєва підготовка», «українськомовна підготовка майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей», «українськомовна професійно-комунікативна компетентність майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей», які доповнюють наявні дефініції в лексикографічних і довідкових виданнях з дидактики й лінгводидактики.

Докладне вивчення й аналіз різних аспектів проблеми допомогло дисертантці визначити педагогічні умови формування українськомовної професійно-комунікативної компетентності майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей, до яких відносить: адаптативно-педагогічну підтримку студентів-іноземців в освітньому просторі України; забезпечення позитивної мотивації студентів-іноземців технічних спеціальностей до вивчення професійно спрямованої української мови; наявність розвивального комунікативно-українськомовного середовища для студентів-іноземців технічного профілю; залучення студентів-іноземців до активної українськомовної мовленнєвої діяльності професійної спрямованості. Ефективність виокремлених педагогічних умов переконливо доведено в процесі педагогічного експерименту.

Заслугове на схвальну оцінку глибина теоретичного аналізу психолого-педагогічних досліджень. Принципово важливим для розроблення моделі та

експериментальної методики українськомовної підготовки майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей є врахування дисертанткою основних положень дисертацій І. Дроздової, В. Стрілець Ю. Петровської, І. Чирви, В. Тітової, Ю. Романюк, Г. Кравчук, Л. Бондар, В. Александрова, Д. Бубнові, Я. Булахової та інших сучасних дослідників проблеми.

У другому розділі «Експериментальне дослідження українськомовної підготовки майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей у закладах вищої освіти» зроблено докладний аналіз програмно-методичного забезпечення в аспекті досліджуваної проблеми; визначено стан українськомовної підготовки майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей; ставлення майбутніх іноземних фахівців, викладачів української мови як іноземної та викладачів фахових дисциплін до українськомовної підготовки майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей у процесі професійної підготовки; виявлено рівень сформованості українськомовної професійно-комунікативної компетентності майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей. Результати констатувального зрізу переконали в необхідності створення експериментальної програми навчання.

З вичерпною повнотою в другому розділі схарактеризовано формувальний етап педагогічного експерименту. Дослідниця розкрила зміст, основні завдання дослідного навчання, докладно описала його етапи: пропедевтично-мовленнєвий, мовленнєво-збагачувальний, репродуктивно-діяльнісний та рефлексійно-оцінний.

Високої оцінки заслуговують авторські програми, уміщені в додатку Е, за якими було організовано експериментальне навчання української мови як іноземної.

Результати експериментального навчання, представлені в п. 2.3 дисертації, дають підстави стверджувати, що запропонована модель та методика українськомовної підготовки майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей є раціональною й перспективною.

На всіх етапах дослідження, описаних у дисертації, зроблено узагальнення і висновки. Підставою для того, аби загальні висновки роботи вважати достовірними, передусім є добре спланований та успішно проведений експеримент, описаний у другому розділі.

Загальні висновки скорельовані зі змістом сформульованих у вступі завдань і матеріалами кожного з розділів, їх можна вважати вірогідними й ґрунтовними, що забезпечується вмiлим використанням положень прикладних наукових досліджень, сучасних засобів і методик проведення аналізу результатів дослідного навчання, достатньою кількістю статистичної

інформації. Наголосимо, що це доведено також методом математичної статистики за допомогою критерію Пірсона χ^2 .

Найбільш суттєвими і важливими здобутками, яких досягла Н.М. Московчук особисто, вважаємо такі результати:

- обґрунтування педагогічних умов формування українськомовної професійно-комунікативної компетентності майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей;

- з'ясування сутності й структури понять «українськомовна підготовка майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей», «українськомовна професійно-комунікативна компетентність майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей»;

- з'ясування специфіки розвивального середовища;

- добір критеріїв, показників і рівнів сформованості українськомовної професійно-комунікативної компетентності майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей;

- розроблення лінгводидактичної моделі та методики українськомовної підготовки майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей.

Зміст наукового дослідження повно відбито в авторефераті дисертації. Матеріали дисертаційної роботи пройшли достатню апробацію на міжнародних і всеукраїнських конференціях, а теоретичні і практичні аспекти дослідження докладно висвітлено в значній кількості опублікованих праць.

Високо оцінюючи рецензовану дисертацію, привертаю увагу до окремих аспектів її, що потребують уточнення, пояснення чи корекції, а саме:

1. Наголошуючи на термінологічній пильності й коректності дослідниці, усе ж привертаю увагу до кількох фрагментів роботи, у яких уживання термінів потребує уточнення, зокрема, «професійне мовне портфоліо» (с. 187) чи «професійно зорієнтоване портфоліо» (с. 193). Обґрунтування потребують терміни «позааудиторна робота» (с. 135), «професійно-комунікативне завдання» (с. 135), «мотиваційні заходи» (с. 135), «фаховий текст» (с. 207).

2. На жаль, поза увагою дисертантки залишилися деякі цікаві посібники з української мови як іноземної, зокрема Зінаїди Бакум, Олександри Пальчикової «Діалог культур», Олесі Палінської, Оксани Туркевич «Крок -1», що містить дві книги (для студентів і викладачів) та електронний диск, які широко застосовуються в освітньому процесі вишів. На нашу думку, робота виграла б, якби дисертантка включила аналіз цих посібників, адже відомості, уміщені в них, значною мірою розширюють соціокультурний контекст занять з української мови як іноземної.

3. Нам видається, що не варто вдаватися до вживання ненаукових назв вправ, використаних у дослідженні, зокрема «Що нового?», «Пишемо українською», «Дворядний круглий стіл», «Типові синтаксичні конструкції науково-технічного підстилю наукового стилю мови» та ін., адже в лінгводидактиці розроблено значну кількість класифікацій вправ за різними ознаками. Робота дещо перевантажена вправами, які можна було б винести в додатки (робота з фаховим текстом (сс. 207-210), ромашка Блума (сс. 210-211) та ін.).

4. У моделі українськомовної підготовки майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей викликає сумнів доцільність віднесення до форм і методів таких, як словник термінів фахових дисциплін, залучення студентів до активної освітньо-дослідницької діяльності засобом виконання відповідних вправ («Робота з фаховим текстом», «Ромашка Блума») та розробки проєктів («Я пишаюсь своєю батьківщиною», «Освіта в мережі», «Україна очима іноземного студента» тощо), а також залучення студентів до безпосередньої участі в роботі науково-технічних, науково-практичних, та студентських конференцій.

5. З огляду на вагомість прикладного аспекту проведеного дослідження, його інноваційність та актуальність, на наш погляд, доцільно було б у додатках подати фрагменти практичних занять задля цілісності ілюстрування продуктивності дібраних дисертанткою методів, прийомів і засобів навчання.

Відзначимо, що дисертантка дотримується вимог нової редакції «Українського правопису» в написанні слова «проєкт» і похідних від нього, але, на жаль, у роботі трапляються поодинокі мовні огріхи, а саме: вживання пасивних конструкцій «підготовка розглядається Є. Алексахіною» (с. 30), «у роботі вирішується проблема» (с. 62), тавтологія «дисертаційне дослідження» (сс. 34, 59, 65, 74), «діловий документ» (с. 199) тощо.

Зазначені зауваження до дисертаційної роботи здебільшого дискусійного чи рекомендаційного плану, жодним чином не применшують значення її й не знижують загальної високої оцінки, проте можуть слугувати імпульсом для дискусії під час захисту результатів дослідження і стимулом на наукову перспективу дослідниці.

Загальний висновок

Дисертацію виконано на високому науковому рівні. Зазначені зауваження не ставлять під сумнів вагомість нових науково обґрунтованих експериментальних результатів, одержаних Наталею Миколаївною Московчук.

експериментальних результатів, одержаних Наталею Миколаївною Московчук.

Робота містить значну кількість корисної інформації для організації навчання української мови як іноземної в закладах вищої освіти. Методичні рекомендації, наявні в дисертаційній роботі, стануть у пригоді викладачам української мови як іноземної, авторам посібників та електронних курсів з української мови для іноземних студентів.

Ураховуючи актуальність теми, новизну одержаних наукових результатів, їхню обґрунтованість і достовірність, а також практичну цінність сформованих положень і висновків, маємо всі підстави вважати дисертаційну роботу з теми «Українськомовна підготовка майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей» такою, що відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №567 від 24.07.2013 року зі змінами та доповненнями згідно з Постановою Кабінету Міністрів України №656 від 19.08.2015 р., а її авторку – Московчук Наталю Миколаївну – гідною присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
головний науковий
співробітник відділу навчання
української мови та літератури
Інституту педагогіки НАПН України

О. М. Горошкіна

Горошкіної О.М.

ВШ-Вашбаєвскі